

Štefan Brinda

RADA KAPŁAŃSKA W KODEKSIE PRAWA
KANONICZNEGO Z 1983 ROKU

WPROWADZENIE

Pragnieniem Ojców Soboru Watykańskiego II było przywrócenie w diecezjach jakiegoś *gremium* diecezjalnego, które składałoby się z biskupa diecezjalnego i przedstawicieli jego prezbiterium, jak to wynika z pism Ojców Apostolskich [Ignác 2004, 124, 126; Kotzula 1983, 7-44]. Kapłani uczestniczyliby zatem aktywnie w zarządzaniu wspólnotą wiernych pod zwierzchnictwem swojego biskupa. To pragnienie Ojców nabrało konkretnej formy. Zdecydowano, że należy ustanowić radę kapłańską, czyli senat biskupi, który reprezentowałby całe prezbiterium w diecezji, a swoimi uwagami i spostrzeżeniami wspomagałby biskupa diecezjalnego w zarządzaniu diecezją¹.

KS. DR ŠTEFAN BRINDA – Akademia Prawa Kanonicznego w Brnie; adres do korespondencji: Licibořice 16, Licibořice 538 23, Republika Czeska; e-mail: stefan.brinda@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-0385-156X>

¹ Por. Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de presbyterorum ministerio et vita *Presbyterorum ordinis* (07.12.1965), AAS 58 (1966), s. 991-1024; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje, tekst polski, nowe tłumaczenie*, Pallottinum, Poznań 2002, s. 478-507, nr 7; Tenże, Constitutio dogmatica de Ecclesia *Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75 [dalej: LG]; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje...*, s. 104-66, nr 28; PAULUS PP. VI, Litterae apostolicae motu proprio datae *Ecclesiae sanctae* normae ad quaedam exsequenda SS. Concilii Vaticani II Decreta statuuntur (06.08.1966), AAS 58 (1966), s. 757-87, nr 15; Sacra Congregatio pro Clericis, *Litterae Circulares* ad Praesides Conferentia-

W Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.² jest 7 kanonów poświęconych radzie kapłańskiej, które zostaną scharakteryzowane w niniejszym artykule z uwzględnieniem innych aktów normatywnych Stolicy Apostolskiej.

1. NATURA RADY KAPŁAŃSKIEJ

Rada kapłańska (łac. *consilium presbyterale*) jest kolegialnym organem doradczym reprezentującym wszystkich kapłanów posługujących lub zamieszkujących na terenie diecezji, a także poza jej granicami [Cattaneo 1993, 130-34]. Jej zadaniem jest ułatwienie dialogu między biskupem diecezjalnym a prezbiterium diecezji. Ma też służyć umacnianiu braterstwa między prezbiterami. Rada ma swoje podstawy w *communio sacramentalis* i w szczególnych urządach kościelnych, które piastują kapłani (por. LG 28)³. Dlatego też rada jest z istoty „diecezjalna” i powinna być ustanowiona w każdej diecezji (kan. 495 § 1 KPK/83). Nie może mieć charakteru lokalnego, regionalnego, krajowego lub narodowego [Chiappetta 1994, 355].

Rada nie jest organem wykonawczym, lecz konsultacyjnym zgodnie z przepisami prawa (kan. 127 KPK/83). Księża posługujący w diecezji są najbliższymi współpracownikami biskupa diecezjalnego i razem z nim troszczą się o dobro powierzonej biskupowi porcji Ludu Bożego. Z tego powodu rada kapłańska ma pierwszeństwo przed innymi kolegialnymi organami pomocniczymi biskupa [D’Ostilio 2018, 196].

rum Episcopaliū de Consiliis Praesbyteralibus iuxta placita Congregationis Plenariae die 10 Octobris 1969 habitae (11.04.1970), AAS 62 (1970), s. 459-65 [dalej: *Litterae Circulares*], nr 3, 6-10; Sacra Congregatio pro Episcopis, *Directorium de pastoralis ministerio Episcoporum Ecclesiae imago* (22.02.1973), Typis Polyglottis Vaticanis 1973; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. M. Sitarz, W. Kacprzyk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 403-516, nr 203; Congregazione per il Clero, *Il Consiglio presbiterale* (04.12.1998), www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccleergy/documents/rc_con_cclergy_doc_04121998_consi_it.html [dostęp: 03.05.2022].

² *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*. Stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku. Zaktualizowany przekład na język polski, Pallottinum, Poznań 2022 [dalej: KPK/83].

³ Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica post-synodalis de Episcopo ministro evangelii Iesu Christi pro mundi spe Pastores gregis* (16.10.2003), AAS 96 (2004), s. 825-924 [dalej: PG]; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła...*, s. 310-400, nr 47.

Rada kapłańska nie może ani popierać, ani szkodzić swojemu biskupowi⁴. Jest rzeczą naturalną, iż w sytuacji wymiany opinii, mogą pojawić się pewne napięcia, i to napięcia pochodzące od poszczególnych członków rady, a nie od rady jako instytucji [Chiappetta 1994, 354]. Wszyscy członkowie mają słuchać siebie nawzajem pokornie, cierpliwie i serdecznie. W trakcie dyskusji opinia rady dojrzewa w taki sposób, że biskup następnie podejmuje właściwą decyzję dla dobra porcji Ludu Bożego⁵.

2. USTANOWIENIE RADY (KAN. 495)

Radzie kapłańskiej ustawodawca w KPK/83 poświęcił kan. 495-501⁶. Rada kapłańska to organ składający się z kapłanów, którzy tworzą swego rodzaju senat (*senatus*) biskupa diecezjalnego i reprezentują wszystkich kapłanów posługujących w diecezji [Chiappetta 1994, 354]⁷. Prawodawca kościelny nakłada na wszystkich biskupów diecezjalnych obowiązek ustanowienia rady kapłańskiej nie później niż rok po kanonicznym objęciu diecezji. W trakcie tego czasu biskup diecezjalny powinien poznać realia diecezji⁸.

Jest istotne, aby kapłani byli proporcjonalnie reprezentowani w radzie, m.in. kapłani diecezjalni, zakonni⁹, członkowie publicznych stowarzyszeń kleryckich oraz kapelani działający duszpastersko we wspólnotach specyficznych grup chrześcijan (kan. 265, 266, 564 KPK/83). Rada kapłańska ma tworzyć braterską wspólnotę z biskupem diecezjalnym i wspierać go

⁴ Por. „Communicaciones” 14 (1982), can. 415; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o postudze i życiu prezbiterów* (14.01.2013), Wydawnictwo Karmelitów Bosych, Kraków 2013 [dalej: *Dyrektorium*], nr 25, 35, 36.

⁵ Por. Documenta Synodi Episcoporum, De Sacerdotio ministeriali *Ultimis temporibus* (30.11.1971), AAS 63 (1971), s. 898-922, II.1-2; PG 44.

⁶ Kan. 502 odnosi się do kolegium konsultorów, którego członkowie są swobodnie mianowani przez biskupa diecezjalnego z rady kapłańskiej. Kolegium konsultorów pozostaje poza przedmiotem badań niniejszego artykułu.

⁷ Por. Sacra Congregatio pro Clericis, *Responsum*. Part. (17.01.1979), Prot. N. 159 479/1: „iuxta notificationem a Delegato Apostolico die 29 ian. 1979 consociationi sacerdotum dioecesis Chicagiensis factam. Consilium presbyterale est unus Senatus Episcopi ad normam iuris, quin obstant aliae probatae consociationes sacerdotum in dioecesi exstantes”, w: *Leges Ecclesiae post Codicem Iuris Canonici Editae*, t. 6, *Leges annis 1979-1985 editae*, red. X. Ochoa, Ediurcla, Roma 1987, 4682.

⁸ Por. „Communicaciones” 13 (1981), can. 315 § 2; KPK/83, kan. 382 § 2-3.

⁹ Sacra Congregatio pro Religiosis et Institutis Saecularibus. Sacra Congregatio pro Episcopis, *Notae directivae pro mutuis relationibus inter episcopos et religiosos in ecclesia* (14.05.1978), AAS 70 (1978), s. 473-506, nr 56.

w zarządzaniu diecezją. Ma być bezstronna i szukać wspólnego dobra porcji Ludu Bożego powierzonego biskupowi. Biskup i rada mają współpracować efektywnie, solidarnie i konkretnie (por. kan. 495 § 1 KPK/83; Dyrektorium 60) [Chiappetta 2011a, 606-607].

Zgodnie z kan. 368 KPK/83 z diecezją zrównane są także inne Kościoły partykularne, w których należy erygować radę kapłańską lub inne rady (*consilium regiminis*) według przepisów prawa. Są to: prałatura terytorialna, opactwo terytorialne, wikariat apostolski, prefektura apostolska, apostolska administratura personalna¹⁰, ordynariat wojskowy¹¹ i ordynariat personalny dla byłych Anglikanów¹². Wikariusz apostolski i prefekt apostolski nie są zobowiązani do erygowania rady, ponieważ zarządzają Kościołami partykularnymi w imieniu papieża. Muszą jednak ustanowić radę złożoną z przynajmniej trzech księży misjonarzy, których opinia, choćby tylko wyrażona na piśmie, powinna być wysłuchana w poważnych sytuacjach (kan. 127 § 1, 166, 368, 371, 495 § 2).

W KPK/83 ustawodawca kościelny określa zadania rady w sposób ogólny. Rada ma obowiązek wspierać biskupa w jego działalności, a biskup ma obowiązek wysłuchiwać jej zdania ze względu na dobro powierzonej mu porcji Ludu Bożego (kan. 127 § 3, 495 § 1) [Sitarz 2005, 383-84]. Tak jak Synod Biskupów jest pomocniczym organem kolegialnym papieża w zarządzaniu całym Kościołem, tak rada kapłańska jest pomocniczym organem biskupa diecezjalnego w zarządzaniu diecezją [Sztafrowski 1985, 176].

3. STATUT RADY (KAN. 496)

Statut rady kapłańskiej powinien być zatwierdzony przez biskupa diecezjalnego. Konferencja biskupów zobowiązana jest do wydania ogólnych norm dla rad kapłańskich obowiązujących na jej terytorium.

¹⁰ Congregatio pro Episcopis, *Decretum Animarum bonum de Administratione Apostolica personali Sancti Ioannis Mariae Vianney condenda* (18.01.2002), AAS 94 (2002), s. 305-308, nr X § 1.

¹¹ Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica Spirituali militum curae* (21.04.1986), AAS 78 (1986), s. 481-86, nr VI § 5.

¹² Benedictus PP. XVI, *Constitutiones apostolicae Anglicanorum coetibus qua Personales Ordinariatus pro Anglicanis conduntur qui plenam communionem cum Catholica Ecclesia ineunt* (04.11.2009), AAS 101 (2009), s. 985-90, nr 10 § 2; Congregatio pro Doctrina Fidei, *Complementary Norms of the Apostolic Constitution Anglicanorum coetibus* (19.03.2019), AAS 111 (2019), s. 749-56, nr 12 § 1-2.

Ustawodawca kościelny nakłada na biskupa diecezjalnego obowiązek erygowania rady kapłańskiej, określa jej skład, ale szczegółowe opracowanie statutu pozostawia do regulacji w prawie partykularnym. Biskup ma zatem czuwać nad zgodnością statutu rady z normami wydanymi przez Stolicę Apostolską i właściwą konferencję biskupów, a następnie je zatwierdzić (*Litterae Circulares*, nr 8).

Statut to normy, wiążące zasady postępowania obowiązujące zgodnie z prawem zespół osób i zespół rzeczy. Ich nieprzestrzeganie jest sankcjonowane przez ustawodawcę kościelnego [Hrdina 2011, 81-82]. Zgodnie z nimi określa się utworzenie, cel, ustrój, zarząd (kan. 94 § 1) i ewentualnie miejsce odbywania zjazdów. Z uwagi na fakt, iż rada kapłańska nie jest osobą prawną, należy postępować analogicznie (kan. 113 § 2, 114 § 1, 115 § 1-2). Powinna ona posiadać własny statut i regulamin (kan. 115 § 2, 127 § 1, 500 § 2). Statut i regulamin są zatwierdzane przez biskupa diecezjalnego (kan. 95) [Bianchi 1995, 72-74, 83-89] zgodnie z prawem powszechnym (kan. 7-22, 94 § 2-3, 391).

Statut rady powinien zawierać jej zadania, strukturę, sposób wyboru członków i ich liczbę, skład osobowy, kadencję, częstotliwość posiedzeń, formę współpracy z innymi organami kolegialnymi oraz sposób przygotowania sprawozdania z działalności rady. Istotne jest, aby statut był szczegółowo opracowany (kan. 474) [Sitarz 2005, 384-85; Chiappetta 2011a, 607-608].

Statut rady kapłańskiej jest aktem ustawodawcy diecezjalnego. Musi więc zawierać niezbędne elementy i przesłanki wymagane do jego ważności (kan. 124 § 1, 126), które konstytuują ten akt administracyjny jako akt prawny. Język dokumentu musi być czysto prawniczy. Biskup diecezjalny w dekreście powinien uzasadnić przyczyny wydania statutu. Jest to zasada legalności, która została ustanowiona bezpośrednio przez prawodawcę kościelnego (kan. 37, 51, 54 § 2) [Krukowski 2003, 114-15; Tenże 1985, 144; Garstecki 2011, 380-81]. Nieprzestrzeganie tej zasady powoduje nieważność aktu administracyjnego.

Struktura statutu powinna zawierać na początku preambułę, którą należy umieścić między tytułem a częścią normatywną dokumentu. Następnie powinien zawierać imię i nazwisko głównego autora, jaki urząd pełni, tło prawne oraz powód wydania statutu. Statut musi określać konkretnego adresata [Witkowski 2018, 67-70]. Poszczególne części tekstu należy podzielić na artykuły i paragrafy, oznaczone numerami lub literami albo akapitami. Dokument musi zawierać zakończenie, które może zawierać

krótką chrześcijańską zachętę i pozdrowienie. Ponadto należy podać datę wejścia w życie statutu, datę i miejsce opublikowania, numer porządkowy, nazwisko i podpis biskupa diecezjalnego i kanclerza kurii diecezjalnej oraz pieczęć biskupa (zob. kan. 8 § 2) [Knapp 1995, 117-28; Gerloch 2013, 101-102]. Pożądane jest, aby rada na swoich zebraniach dostosowywała statut i regulamin w zależności od aktualnych potrzeb, np. liczby członków. Systematyczne korekty pozwolą radzie lepiej funkcjonować i wspierać biskupa w zarządzaniu diecezją. Biskup wyda następnie dekret zatwierdzający nowy statut i regulamin rady (kan. 51). Dzięki aktualizowaniu statutu na bieżąco, zmniejsza się ryzyko konieczności rozwiązania rady z powodu jej nieefektywności (kan. 501 § 3).

4. CZŁONKOSTWO W RADZIE (KAN. 497)

Rada kapłańska składa się z trzech kategorii członków, a mianowicie: wybranych, z urzędu oraz mianowanych przez biskupa diecezjalnego. Ustawodawca kościelny postanawia, że rada ma reprezentować wszystkich kapłanów. Dotyczy to zarówno starszych, jak i młodszych księży, którzy mieszkają na stałe lub czasowo w diecezji, są aktywni duszpastersko, pełnią jakieś urzędy w diecezji, albo z uzasadnionych powodów przebywają aktualnie poza diecezją.

Liczbę członków rady oraz sposób wyboru określa jej statut. Około połowa członków pochodzi z wyboru. W skład rady mogą także wchodzić: kapelan migrantów¹³, kapelani, którym powierzono zadania duszpasterskie w szkolnictwie, instytucjach penitencjarnych, siłach zbrojnych i służbach ratowniczych państwa.

Liczba członków rady kapłańskiej nie jest określona przez ustawodawcę w sposób enumeratywny. Biskup diecezjalny ma prawo wyznaczyć niektórych członków w celu zapewnienia równowagi opinii w radzie lub dołączyć członków tak, aby rzeczywiście reprezentowała ona całe prezbiterium. Wskazane jest, aby członkami rady byli kapłani o różnych kwalifikacjach, posiadający doświadczenie w swoich dziedzinach, aktywni i kierujący się duchem kapłańskiej posługi, dyspozycyjności i gorliwości [Sitarz 2005, 385-86; Chiappetta 2011a, 608].

¹³ Por. *Sacra Congregatio pro Episcopis, Instructio De pastoralis migratorum cura* (22.08.1969), AAS 61 (1969), s. 614-43, nr 43 § 2; Pontificio Consiglio della Pastorale per i Migranti e gli Itineranti, *Istruzione Erga migrantes caritas Christi (La carità di Cristo verso i migranti)*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2004, nr 8 § 2.

5. CZYNNNE I BIERNE PRAWO WYBORCZE (KAN. 498)

Ustawodawca kościelny stanowi o dwóch sposobach wyboru do rady, tj. czynne, czyli prawo do głosowania (*ius eligendi*) oraz bierne, czyli prawo do bycia wybranym (*ius electionis*).

Prawo czynne i bierne przynależy wszystkim kapłanom: inkardynowanym do diecezji [Interguglielmi 2021, 18-24]. Na mocy samego prawa prawo czynne i bierne przysługuje również kapłanom, którzy nie sprawują żadnego urzędu duszpasterskiego w diecezji, ale przebywają w niej stale lub czasowo (zob. kan. 102-103 KPK/83).

Biskup diecezjalny może pozbawić czynnego lub biernego prawa wyborczego takich kapłanów, którzy: notorycznie odmawiają udzielenia posług lub urzędów, bezprawnie opuszczają diecezję lub powierzony im urząd, wykonują swoje obowiązki niedbale lub całkowicie je zaniedbują, albo podlegają karze ekskomuniki ustanowionej wyrokiem sądu lub decyzją nakładającą lub deklarującą karę (por. kan. 171 § 1, 3°, 265, 1331 § 1, 5°; 1364) [Sitarz 2005, 386-87, Chiappetta 2011a, 609-10; Marchesi 1995, 61-71]¹⁴. Ani diakoni, ani świeccy nie mają czynnego ani biernego prawa wyborczego¹⁵.

Pojawia się pytanie, jak nie dopuszczać do tego, aby rada nie składała się cały czas z tych samych kapłanów? Ustawodawca kościelny nie wspomina o tej kwestii. Można zaproponować, aby w statucie rady znalazł się przepis, iż kapłani mogą posiadać prawo bierne tylko przez dwie kolejne kadencje. Tym samym nie mogliby zostać wybrani na kolejne kadencje. Ta procedura wydaje się być możliwa jedynie w diecezjach, w których jest wystarczająca liczba kapłanów do odnawiania rady.

6. SPOSÓB WYBORU (KAN. 499)

Ustawodawca kościelny nie określa, w jaki sposób ma odbywać się wybór członków rady kapłańskiej. Sposób wyboru określa jej statut, czyli prawo partykularne. Ustalenie formy wyborów należy do biskupa diecezjalnego.

¹⁴ Congregazione per il Clero, *Il Consiglio presbiterale*, nr 2-3.

¹⁵ Por. „Communicationes” 13 (1981), can. 309 § 2; Congregazione per il Clero, *Istruzione su alcune questioni circa la collaborazione dei fedeli laici al ministero dei sacerdoti*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1997, nr 5 § 1; Congregazione per i Vescovi, *Direttorio Apostolorum successores* per il ministero pastorale dei vescovi (22.02.2004), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2004 [dalej: AS]; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła...*, s. 517-711, nr 182.

Bardzo ważne jest, aby rada reprezentowała całe prezbiterium istniejące w diecezji. Jej członkowie powinni reprezentować proboszczów, wikariuszy parafialnych, kapelanów o specjalnych zadaniach duszpasterskich, wikariuszy okręgowych, pozostałych kapłanów i kapłanów seniorów. W radzie powinni zasiadać członkowie w różnym wieku i przedstawiciele wszystkich wydziałów duszpasterskich diecezji [Sitarz 2005, 386-87; Chiappetta 2011a, 610; Marchesi 2002, 1156-157].

7. ZADANIA CZŁONKÓW RADY (KAN. 500)

Biskup diecezjalny nie jest członkiem rady kapłańskiej. Jest ona jego współpracującym organem doradczym i nigdy nie może działać bez niego. Biskup ma obowiązek zwołać radę, ustalić miejsce i czas zebrania, przewodniczyć mu, określić kwestie do przedyskutowania oraz zdecydować o przyjęciu propozycji członków do rozpatrzenia. W nagłych, odpowiednio uzasadnionych przypadkach biskup może przekazać przewodniczenie radzie biskupowi pomocniczemu lub innemu kapłanowi (zob. kan. 131 § 3, 134 § 3 KPK/83) [Incitti 2012, 628]. Zadaniem rady nie jest rozwiązywanie problemów kapłańskich [Rivella 1995, 50].

Rada kapłańska nie ma władzy wykonawczej [D'Ostilio 2018, 196]. Rada jest organem doradczym, a zatem ma jedynie głos doradczy. Biskup jest zobowiązany do wysłuchania stanowiska rady w sprawach określonych przez ustawodawstwo powszechne.

Ustawodawca kodeksowy wskazuje następujące zagadnienia, które biskup diecezjalny powinien skonsultować z radą: zwołanie synodu diecezjalnego (kan. 461); wysłuchanie opinii rady w ważniejszych sprawach (kan. 500 § 2)¹⁶; erygowanie, znoszenie, łączenie lub dokonywanie zmian w parafiach (kan. 515 § 2)¹⁷; wydawanie przepisów dotyczących wynagrodzeń za posługi parafialne oraz wynagrodzeń duchownych za takie posługi (kan. 531); rozważanie na temat ustanawiania rad parafialnych (kan. 536 § 1); udzielenie zgody na wybudowanie nowego kościoła (kan. 1215 § 2); przekazanie kościoła do użytku świeckiego (kan. 1222 § 2)¹⁸; ustalenie

¹⁶ Ustawodawca kościelny nie określa, jakie konkretnie są te ważniejsze sprawy.

¹⁷ Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła* (29.06.2020), Wydawnictwo WAM, Kraków 2020, 46, 51, 54.

¹⁸ Tamże, 50.

stosownego podatku w celu pokrycia potrzeb diecezjalnych na publiczne osoby prawne, stosownie do ich dochodów (kan. 1263).

Rada kapłańska (*consilium*) ma obowiązek utworzyć zespół (*coetus*) proboszczów składającą się przynajmniej z trzech członków. Jest to zespół o charakterze konsultacyjnym, z którego dwoma przedstawicielami biskup dokładnie rozważa przyczyny [Chiappetta 2011b, 302], dla których proboszcz powinien być zgodnie z prawem usunięty z urzędu lub przeniesiony na inny urząd (kan. 1742 § 1, 1750 KPK/83) [Romanko 2016, 128-30]. Ustawodawca kościelny nie określa liczby członków zespołu, kto ich mianuje ani sposobu ich wyboru. Powinno to być określone w statucie rady lub zespół powinien mieć swój własny statut. Z kan. 1742 i 1750 nie wynika, czy dwóch wspomnianych proboszczów wybiera sam biskup, czy też są mu przydzielani przez radę [Krukowski 2007, 440; Pinto 2001, 1011; Paprocki 2000, 1841-42; Marzoa 2002, 2184].

Do obowiązków członków rady kapłańskiej należą: wysłanie dwóch delegatów spośród członków rady z głosem doradczym na synody partykularne (kan. 443 § 5); obowiązkowe uczestnictwo na synodzie diecezjalnym (kan. 463 § 1, 4°); wybór dwóch proboszczów spośród członków rady w celu omówienia przyczyn, z powodu których proboszcz może być zgodnie z prawem odwołany z urzędu w swojej parafii lub przeniesiony do innej parafii (kan. 1742 § 1, 1750).

Biskup diecezjalny ma obowiązek rozpatrywać z radą sprawy polecane lub bezpośrednio nakazane przez kompetentne dykasterie Stolicy Apostolskiej: przygotowanie listów pasterskich (AS 122); zatwierdzenie wspólnego statutu dla dekanatów w diecezji (AS 217); konsolidacja wikariatów w okręgi lub strefy duszpasterskie pod kierownictwem wikariusza biskupiego z odpowiednią władzą wykonawczą, podlegającego biskupowi (AS 220; por. kan. 134 § 1, 476, 500 § 2 KPK/83); w przypadku niemożności ustanowienia wspólnoty wiernych w formie parafii lub quasi-parafii, biskup diecezjalny zapewnia inną opiekę duszpasterską (por. kan. 515, 516, 1214, 1223, 1225 KPK/83)¹⁹; wydanie decyzji o rozwiązaniu lub zawieszeniu synodu diecezjalnego z ważnych powodów (AS 171)²⁰; wysłuchanie opinii rady na tematy dotyczące głównych kwestii związanych z uświęceniem, nauczaniem i zarządzaniem, które są zasadniczo związane z chrześcijańskim

¹⁹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej*, 115.

²⁰ Congregatio pro Episcopis, Congregatio pro Gentium Evangelizatione, Instructio de Synodis dioecesis agendis (19.03.1997), AAS 89 (1997), s. 706-27, nr IV, 7.

życiem wiernych (AS 182); propozycje i przygotowanie planu stałej formacji kapłanów²¹.

Powyższe postanowienia można ogólnie podsumować stwierdzeniem, że biskup diecezjalny powinien wysłuchać opinii rady kapłańskiej w ważnych sprawach dotyczących *munus docendi*, *munus regendi*, *munus sanctificandi* powierzonej mu porcji Ludu Bożego (AS 99, 122, 171, 182, 189, 210, 214, 217, 182). Obecnie ustawodawca kościelny nie nakazuje biskupowi żadnej sprawy, w której do ważnego działania prawnego potrzebna byłaby zgoda rady kapłańskiej [Sitarz 2005, 388-89; Chiappetta 2011a, 610-13]. W przypadku głosowania decyduje zwykła większość głosów obecnych członków (kan. 166 KPK/83).

Biskup ma prawo do zapoznania się z wynikami pracy rady i powinien zdecydować, czy dyskusja, jej część, czy tylko wnioski będą publicznie dostępne. Upublicznienie wniosków prowadzi do pogłębienia relacji i ducha braterstwa między biskupem a wszystkimi kapłanami posługującymi lub przebywającymi w diecezji [Bianchi 1995, 90-92].

8. KADENCJA RADY (KAN. 501)

Statut rady powinien jasno określać, ilu członków rady będzie odnawianych w okresie pięciu lat. Odnowiona zostanie albo cała rada, albo tylko jej część. W przypadku rezygnacji lub usunięcia z funkcji członka rady, jego członkostwo w niej ustaje.

Rada przestaje istnieć z mocy samego prawa w sytuacji *sede vacante*, ponieważ nie może działać bez biskupa diecezjalnego. Jej zadania przejmuje kolegium konsultorów (kan. 502). Choć ustawodawca kościelny nie formułuje tego jednoznacznie, rada przestaje istnieć także w długotrwałej sytuacji prawnej *sede impedita*, ponieważ nie może działać bez swojego biskupa (zob. kan. 412, 416).

Biskup może rozwiązać radę, jeśli nie wypełnia ona powierzonych jej zadań dla dobra całej diecezji lub jeśli poważnie nadużywa swojego stanowiska. Ustawodawca kościelny zezwala biskupowi na rozwiązanie rady kapłańskiej po konsultacji z metropolitą (por. kan. 127 § 2). Jeśli metropolita chce rozwiązać radę, musi skonsultować swoją decyzję z najstarszym sufraganiem danej prowincji. Konsultacja ta ma być gwarantem obiekty-

²¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium* 107.

wizmu jego decyzji [Sitarz 2008, 71]. Swoją decyzję o rozwiązaniu rady wydaje na piśmie i podaje przynajmniej w skróconej formie motyw jej rozwiązania (por. kan. 51).

Z uwagi na fakt, iż rada ma wspierać biskupa diecezjalnego w zarządzaniu całą diecezją dla dobra powierzonego mu Ludu Bożego, biskup ma obowiązek powołać nową radę w ciągu jednego roku po wygaśnięciu kadencji jej członków i po rozwiązaniu rady.

Powstaje pytanie, z kim powinien się konsultować ordynariusz Kościoła partykularnego, który jest bezpośrednio podporządkowany Stolicy Apostolskiej? Ustawodawca kościelny nie określa żadnej procedury w tej sprawie.

9. STOSUNEK RADY KAPŁAŃSKIEJ DO INNYCH DIECEZJALNYCH ORGANÓW KOLEGIALNYCH

Rada kapłańska i inne organy kolegialne biskupa diecezjalnego (por. kan. 473 § 4, 492-494, 502, 503-510, 511-514, 631 § 1, 638 § 3, 1733 § 2, 1742 KPK/83) [Sitarz 2008, 62-97] mają ściśle współpracować i jak najczęściej tworzyć płaszczyznę wzajemnego dialogu i wspólnoty. Zadaniem rady, która składa się z kapłanów, jest wspieranie biskupa swoimi propozycjami w efektywnym rządzeniu diecezją dla dobra powierzonego mu Ludu Bożego. Zadaniem innych rad jest poznawanie, odkrywanie, ocenianie i refleksja nad aktualnymi wyzwaniami i problemami pastoralnymi w diecezji. Spojrzenia rad na pojawiające się w diecezji wyzwania mogą się od siebie różnić, ale mogą się też przenikać [Scheuermann 1972, 134-36; Arrieta 1981, 590-600]. Teologia, prawo kanoniczne, duchowość i rozróżnienie we wspólnocie prowadzą kapłanów i świeckich do poszukiwania jedności między sobą i do otwartości *a priori* na sprawy zasadnicze, do poszukiwania konsensusu i najlepszego rozwiązania w kwestiach spornych²². Ostateczna decyzja należy bowiem do biskupa diecezjalnego²³.

²² Por. *Sacra Congregatio pro Clericis, Notae Directivae de Mutua Ecclesiarum. Particularium Cooperatione Promovenda ac Praesertim de Aptiore Cleri Distributione Postquam Apostoli* (25.03.1980), AAS 72 (1980), s. 343-64, nr 266; Ioannes Paulus PP. II, *Epistula apostolica Novo millennio ineunte* (06.01.2001), AAS 93 (2001), s. 266-309, nr 45.

²³ Por. Paulus PP. VI, *Ecclesiae sanctae*, nr 16-17; Congregazione per il Clero, *Il Consiglio presbiterale*, nr 4 i 6.

PODSUMOWANIE

Biskup diecezjalny potrzebuje współpracowników, których wysłuchuje w zarządzaniu powierzoną mu diecezją. Tymi współpracownikami są kapłani, którzy tworzą radę kapłańską i reprezentują wszystkich kapłanów posługujących i przebywających na terenie diecezji. Dlatego też w artykule została scharakteryzowana natura rady kapłańskiej, a także jej struktura i zadania zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem kościelnym.

PIŚMIENICTWO

- Arrieta, Juan I. 1981. „El régimen jurídico de los Consejos presbiteral y pastoral.” *Ius Canonicum* 42:567-605.
- Bianchi, Paolo. 1995. „Gli statuti del Consiglio presbiterale.” *Quaderni di diritto ecclesiale* 1:72-93.
- Cattaneo, Arturo. 1993. *Il presbiterio della Chiesa particolare. Questioni canonistiche ed ecclesiologiche nei documenti del magistero e nel dibattito postconciliare*. Milano: Giuffrè Editore.
- Chiappetta, Luigi. 1994. „Consiglio Presbiterale.” W *Prontuario di diritto canonico e concordatario*, 354-59. Roma: Edizione Dehoniane.
- Chiappetta, Luigi. 2011a. *Il Codice di diritto canonico: commento giuridico-pastorale*. T. 1. Bologna: Edizione Dehoniane.
- Chiappetta, Luigi. 2011b. *Il Codice di Diritto Canonico, Commento giuridico-pastorale*. T. 3. *Libro VII e Indice Analitico*. Bologna: Edizione Dehoniane.
- D'Ostilio, Francesco. 2018. *Prontuario del Codice di Diritto Canonico*. Città del Vaticano: Urbaniana University Press.
- Garstecki, Piotr. 2011. „Przyczyny i skutki wadliwości kościelnego aktu administracyjnego.” *Studia Redemptorystowskie* 1:367-92.
- Gerloch, Aleš. 2013. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Hrdina, Antonín. 2011. *Kanonické právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Ignác Antiochijský. 2004. „Ignatios Magneským.” W *Spisy apoštolských otců*, red. Ladislav Varcl, Dan Drápal, i Jan Sokol, 123-26. Praha: Kalich.
- Incitti, Giacomo. 2012. „Consejo presbiteral.” W *Diccionario General de Derecho Canónico*, t. 2, red. Javier Otaduy, Antonio Viana, i Joaquín Sedano, 625-30. Cizur Menor (Navarra): Thomson Reuters/Aranzadi.
- Interguglielmi, Antonio. 2021. „Il rapporto tra presbiterio e le associazioni clericali.” *Prawo Kanoniczne* 1:3-26.
- Knapp, Viktor. 1995. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck.
- Kotzula, Stephan. 1983. *Der Priesterrat: ekklesiologische Prinzipien und kanonistische Verwirklichung (eine rechtstheologische Studie)*. Leipzig: St. Benno-Verlag.

- Krukowski, Józef. 1985. *Administracja w Kościele. Zarys kościelnego prawa administracyjnego*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL.
- Krukowski, Józef. 2003. „Konkretne akty administracyjne.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. 1: *Księga I. Normy ogólne*, red. Józef Krukowski, 94-160. Poznań: Pallottinum.
- Krukowski, Józef. 2007. „Sposób postępowania w rozpatrywaniu rekursów administracyjnych oraz usuwaniu i przenoszeniu proboszczów.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. 5: *Księga VII. Procesy*, red. Józef Krukowski, 420-50. Poznań: Pallottinum.
- Marchesi, Mario. 1995. „Il Consiglio presbiterale: gruppo di sacerdoti, rappresentante di un presbiterio.” *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 1:61-71.
- Marchesi, Mario. 2002. „Del consejo presbiteral y del colegio des consultores.” W *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, t. 2/2, red. Ángel Marzoa, Jorge Miras, i Rafael Rodríguez-Ocaña, 1136-68. Pamplona: EUNSA, Pamplona.
- Marzoa, Ángel. 2002. „Procedimiento para la remoción y traslado de párrocos.” W *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, t. IV/2, red. Ángel Marzoa, Jorge Miras, i Rafael Rodríguez-Ocaña, 2165-213. Pamplona: EUNSA.
- Paprocki, Thomas J. 2000. „The Method of Proceeding in Administrative Recourse and in the Removal or Transfer of Pastors.” W *New Commentary on the Code of Canon Law*, red. John P. Beal, James A. Coriden, i Thomas J. Green, 1818-52. New York: Paulist Press.
- Pinto, Pio Vito. 2001. *Commento al Codice di Diritto Canonico*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Rivella, Mauro. 1995. „Le funzioni del Consiglio presbiterale.” *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 1:48-60.
- Romanko, Agnieszka. 2016. *Mediacja w sprawach administracyjnych w prawie kanonicznym i w prawie polskim*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Scheuermann, Audomar. 1972. „Der Priesterrat.” W *Ius et salus animarum. Festschrift für Bernhard Panzram*, red. Ulrich Mosiek, i Hartmut Zapp, 123-36. Freiburg im Breisgau: Verlag Rombach Freiburg.
- Sitarz, Mirosław. 2005. „Rada kapłańska i kolegium konsultorów.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. 2/1: *Księga II. Lud Boży. Cześć I. Wierni chrześcijanie. Cześć II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. Józef Krukowski, 381-403. Poznań: Pallottinum.
- Sitarz, Mirosław. 2008. *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Sztafrowski, Edward. 1985. *Podręcznik Prawa Kanonicznego*. T. 2. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Witkowski, Wojciech. 2018. *Natura i moc dowodowa dokumentu w kanonicznym procesie sądowym*. Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu.

Rada kapłańska w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku

Streszczenie

Biskup diecezjalny jest zobowiązany do ustanowienia rady kapłańskiej, która reprezentuje wszystkich kapłanów pełniących zadania duszpasterskie lub sprawujących urzędy w diecezji. Rada jest jego kolegialnym organem doradczym. Autor podaje krótki praktyczny komentarz na temat rady kapłańskiej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. (kan. 495-501).

Słowa kluczowe: rada kapłańska; prezbiterium diecezjalne; statut rady; zadania rady; organ kolegialny; biskup; diecezja

The Presbyteral Council in the 1983 Code of Canon Law

Summary

The diocesan bishop is obliged to establish a presbyteral council, which represents priests with pastoral care or offices in the diocese. The council is his collegial consultative body. The author gives a short practical commentary on the presbyteral council according to the 1983 Code of Canon Law (can. 495-501).

Keywords: presbyteral council; diocesan presbyterium; statute of the council; council operations; collegial body; bishop; diocese

Information about Author: REV. DR. ŠTEFAN BRINDA – Academy of Canon Law in Brno; correspondence address: Licibořice 16, Licibořice 538 23, Czech Republic; e-mail: stefan.brinda@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-0385-156X>